

Když vystoupíte v Praze na Chodovci z autobusu, nemůžete přehlédnout moderní, architektonicky i barevně krásně řešenou budovu Národního archivu.

Cokoli se událo v historii, našlo zpravidla svou odezvu v písemném, obrazovém, zvukovém nebo jiném záznamu, který pak často ukončil svou první etapu „činné existence“ ve spisovně, a po výběru toho nejzávažnějšího i v archivu. V České republice by nebylo úplného obrazu minulosti bez Národního archivu...

Úvodní odstavec v Krátkém průvodci Národním archivem vydaném v roce 2006, stručně, a přesto výstižně, představuje stovky metrů archiválií, které jsou i v dnešní době stále živým dokladem časů dávno minulých i událostí nesoucích data přítomnosti.

Ředitelka Národního archivu PhDr. Eva Drašarová, CSc. jen těžko hledala pár volných chvil pro naše setkání. Její diář je přísným strážcem času, ve kterém musí zastat nejen práci, kterou vyžaduje vedení archivu

Paměť národa

samotného. Drobná, usměvavá tvář neprozrazuje při našem příchodu známky neklidu, přestože dnes čeká doktorku Evu Drašarovou velmi nabité program.

Čím jste začala svůj dnešní pracovní den? zajímá nás.

Právě jsem dokončila vyřizování pošty...

Můžete prozradit, co zajímavého se v ní dnes objevilo?

Například dopis z Iráku, kde jsme se podíleli na pomoci při záchraně písemných památek po ničivém bombardování. Irácký Národní archiv i knihovna opakovaně hořely, takže tam vznikly obrovské škody. Náš Národní archiv zrestauroval pro Irák nejcennější dokumenty. Kolegové z této země nás také několikrát navštívili, aby se naučili restaurovat své sbírky. Pomáhali jsme i s vybavením nového restaurátorského pracoviště v Bagdádu. Teď jsme obdrželi dopis se žádostí o pokračování naší spolupráce...

„Národní archiv“ nebyl, pokud vím, původním názvem vašeho pracoviště?

Máte pravdu, změn názvů tohoto archivu bylo v souvislosti s historickými událostmi více. Naším posledním předchůdcem byl Státní ústřední archiv, pod touto hlavičkou jsme také slavili padesát let novodobé existence této instituce. Název Národní archiv existuje od 1. ledna roku 2005, kdy vstoupil v platnost zákon číslo 499 Sbírky, o archivnictví a spisové službě a o změně některých zákonů. V současnosti je Národní archiv správním úřadem a ústředním archivem státu, který je přímo řízen ministerstvem vnitra.

A kdybychom se podívali, kam spadájí nejstarší kořeny Národního archivu?

Tradice tohoto archivu sahají až do raného středověku, kdy byla na území tehdejšího státu vytvořena první písemnost. Počátky listinného archivu panovnického rodu Přemyslovců, který je dnes známý jako Archiv České koruny, spadají do dvacíátého století. V současnosti jej tvoří 2 824 listin z let 1158–1935. Tento archivní soubor byl v roce 1988 prohlášen za národní kulturní památku a je mu věnována mimořádná péče našich archivářů i restaurátorů.

Tento poklad je uložen tady u vás?

Přímo v této budově tyto cenné archíválie nenajdete. Listiny jsou uloženy ve speciálním trezoru v podzemí budovy bývalého Archivu Země české – dnes prvního oddělení Národního archivu, které sídlí v Praze Dejvicích.

Hovořit o rozsáhlé činnosti Národního archivu není jednoduché. Přesto, můžete ve stručnosti – alespoň pro představu – své pracoviště ze současného pohledu představit?

Mám-li krátce zmínit činnost Národního archivu, mohu ji pro představu přirovnat k jakési „čtyřnožce“. Bez kterékoli ze čtyř oblastí, o kterých budeme hovořit, by nemohl tento rozsáhlý komplex existovat tak, aby dobře plnil svou funkci.

Čím tedy začneme?

Národní archiv je rozčleněn do jedenácti oddělení, z nichž každé je pověřeno konkrétními úkoly nebo správou přesně specifikovaných archíválií souborů.

O dokumenty vybraných institucí, které určuje zákon o archivnictví, je třeba náležitě pečovat ještě dříve, než jsou u nás uloženy. Výběru archíválií proto předchází předarchivní péče. V rámci státních kontrol dohlédneme, aby dané instituce o své dokumenty správně pečovaly. V této oblasti poskytujeme původcům písemností také nezbytnou metodickou pomoc.

Které instituce má Národní archiv po spisové stránce ve své péči?**Je možné tak velké množství dokumentů vůbec nějak změřit?**

V archíválních kartonech máme k dnešnímu dni zhruba sto čtrnáct kilometrů archíválií. V průběhu posledních deseti let nám jich v průměru ročně přibývají asi tři kilometry. Pokud by tomu tak bylo i nadále, máme k ukládání dalších archíválií rezervu zhruba na dvacet let.

Technický rozvoj běží mílovými kroky, psací stroje nahradily počítače... Archíválie zřejmě také změní svou podobu?

S elektronickým úřadováním se již setkáváme běžně, i tyto typy dokumentů se k nám dostávají. Mezi jinými je třeba uchovávat například dokumenty významných institucí, které zanikají. V mnoha případech se jedná o nakládání se značným majetkem, v Národním archivu proto hledají nezbytné informace advokátní kanceláře, soudy, státní zastupitelství, soukromé osoby... Jak vidíte, archíválie u nás nevyhledávají jen historikové.

Dá se říct, která činnost archiváře nejvíce těší?

Určitě je to zpracování archíválií, které mají v nesmírné oblibě všichni archiváři. Tím se také dostáváme ke druhé fázi archívální činnosti. Archíválie se zpracovávají různými způsoby, naše uživatele však nejvíce zajímají inventáře, protože právě jejich prostřednictvím nacházejí cestu k dokumentům, které je zajímají. Připravujeme také jiné typy pomůcek – katalogy,

k nejnovějším dějinám, zájem je ale také o středověk a další historická období. Abychom vyhověli badatelům, musíme přeskupovat síly. Činnost archivu průběžně přizpůsobujeme aktuální poptávce našich klientů tak, aby i třetí „nožka“ archívální činnosti – mám na mysli využívání archíválií – byla funkční.

Jak můžeme v Národním archivu nalízt do dokumentů, o které máme zájem?

Jedním ze způsobů je prezenční využívání archíválií v našich badatelárnách, odpovíme ale také na písemné podněty zájemců o využití našeho archivu. Někdy je však opravdu obtížné všem žadatelům vyhovět, i když se o to poctivě snažíme. V nedávné době se přes nás přehnaly vlny různého vyhledávání – například na základě zákonů, které směřovaly k rehabilitacím určitých osob, k restitucím, anebo k různým odškodněním osob. Poslední obrovská vlna zájmu souvisela s vyhledáváním podkladů pro lidi, kteří prošli totálním nasazením. To je jen několik příkladů velké exploze ve využívání archíválií. Pro badatele, kteří nemají možnost nás navštívit, připravujeme rešerše na nejrůznější témata... Není lehké hovořit o této činnosti Národního archivu v několika větách, protože je to oblast velmi pestrá a různorodá.

Na začátku jste zmínila čtyři oblasti, které mohou činnost Národního archivu ve stručnosti charakterizovat. Která je ta čtvrtá?

Je to péče o fyzické zachování archíválií, to znamená restaurování, konzervování, mikrofilmování, digitalizace...

Tato oblast je natolik pestrá a zajímavá, že ji čtenářům přiblížíme po návštěvě restaurátorů Národního archivu. Dovolte ale jednu osobní otázku. Které období vás jako historičku nejvíce zajímá?

Já osobně se zabývám především politickými dějinami devatenáctého století. Mám na mysli hlavně konec tohoto rušného století a česko-německé vtahy z tohoto období. Připravujeme s kolegy, jak už jsem zmínila, edici dokumentů k česko-německým jednáním o vzájemném vyrovnání, o soužití v Čechách na sklonku habsburské monarchie...

Na počátku našeho rozhovoru jsme se zmínili o spolupráci Národního archivu se zahraničními partnery. Co u nás obdivují vaši kolegové z jiných zemí a co se líbí naopak v zahraničí vám?

Naši kolegové ze zahraničí obdivují především naši novou budovu, která je skutečně na světové úrovni. My bychom zase měli rádi tak rozvinuté elektronické úřadování a elektronické archivování, jako je tomu například v Nizozemsku. Tam je tato oblast velmi rozvinutá a také velmi dobře organizovaná. To je úkol, na kterém v současné době usilovně pracujeme.

**Za rozhovor děkuje
Radvana NOVÁKOVÁ
Foto Jiří NOVÁK**

Jedná se zejména o ústřední instituce České republiky – například o Úřad vlády a další ústřední správní úřady, o zákonem určená ministerstva... Do naší spisové péče patří také právnické osoby s celostátní působností zřízené zákonem – tedy lze za všechny zmínit například Radu pro rozhlasové a televizní vysílání. Z dalších institucí jsou to Vrchní státní zastupitelství, Nejvyšší soud, Ústavní soud, ale také Česká filharmonie a mnoho dalších. Celkem se jedná o více než tři sta subjektů.

různé tematické soupisy, edice dokumentů k určitým speciálním událostem. Teď se bude například připravovat edice k česko-německým vyrovnávacím jednáním na sklonku habsburské monarchie... Ze sto čtrnácti kilometrů archíválií, které jsem zmínila, čeká asi čtyřicet procent na své zpracování, což je velmi náročné.

O které historické období je v Národním archivu největší zájem?

Současný výzkum směřuje především